

INTERNATIONAL YOUTH FORUM

**INTEGRATION PROCESSES OF THE
WORLD SCIENCE
IN THE 21st CENTURY**

BOOK OF ABSTRACTS

10-14 October, 2016

Ganja / Azerbaijan

Scientific Organizing Committee

- Akif Alizadeh** *Chair of Scientific Organizing Committee, President of ANAS, Academician*
- Elmar Valiyev** *Co-chair of Scientific Organizing Committee, Head of Executive Power of Ganja*
- Fakhraddin Gadirov** *Co-chair of Scientific Organizing Committee, Academician-secretary of Department of Earth Sciences (ANAS), Academician*
- Famin Salmanov** *Deputy of Scientific Organizing Committee, Head of Council of Young Scientists and Specialists of ANAS, PhD in physics, Associate Professor*
- Ibrahim Guliyev** *Vice-President of ANAS, Academician*
- Isa Habibbeyli** *Vice-President of ANAS, Academician*
- Ahliman Amiraslanov** *Academician-secretary of Department of Biological and Medical Sciences, Academician*
- Dilgam Tagiyev** *Academician-secretary of Department of Chemical Sciences (ANAS), Academician*
- Fuad Aliyev** *Academician-secretary of Ganja Department of ANAS, Academician*
- Elmir Valiyev** *Head of Public Union "Ganja – European Youth Capital 2016"*
- Nagif Hamzayev** *Head of New Azerbaijan Party Ganja Organization, Member of Parliament*
- Parvin Karimzadeh** *Vice-Rector of Ganja State University, Member of Parliament*
- Faik Mammadov** *PhD in chemistry, Associate Professor*
- Afsun Sujayev** *PhD in chemistry*
- Orhan Abbasov** *PhD in Earth Sciences, Associate Professor*
- Nazmiyya Yigitoglu** *PhD in philology*
- Sabina Bunyatova** *PhD in biology*
- Roida Rzayeva** *PhD in philosophy, Associate Professor*
- Bakhtiyar Calilov** *PhD in history, Associate Professor*
- Eshgana Babayeva** *PhD in philology, Associate Professor*
- Famil Seyfullayev** *PhD in mathematics, Associate Professor*
- Elnur Hasanov** *PhD candidate*
- Aysel Jabrayilova** *Scientific Secretary of Scientific Organizing Committee*

AZIX MAĞARASINDA APARILAN “BEYNƏLXALQ” QEYRİ-QANUNİ ARXEOLÖJİ QAZINTILAR

Məmmədov Y.V.

*AMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu, Bakı, Azərbaycan
yaqub_amea@mail.ru*

Xəzər və Qaradəniz arasında yerləşən Qafqaz bərzəxi Erkən Pleystosendən başlayaraq erkən homo növü (*Homo erectus*) tərəfindən məskunlaşılmışdır. Bunu təsdiq edən ilk fakt XX əsrin 70- 80-ci illərində, M. Hüseyinovun rəhbərliyi ilə Azıx mağarasının (39° 37.15 Şm and 46° 59.32 Ş) alt təbəqələrində (VII-X) aparılan qazıntılar zamanı qeydə alınmışdır. Əldə olunmuş nümunələr üst təbəqənin materiallarında (VI-V) və klassik Olduvay mədəniyyətindən fərqləndiyinə görə “Quruçay mədəniyyəti” adlandırılmışdır. Mağarada ilkin məskunlaşma 1,2- 1,5 milyon il əvvələ aid olunsada, aşkar olunmuş materialların əsasən hazır şəkildə və mükəmməl formada aşkar olunmasına görə, *Homo erectus*un 1,6-2 milyon il əvvəl Quruçay vadisində və Cənubi Qafqazda yaşadığı qənaətinə gəlinmişdir.

Azıx mağarasının cənub girişi yolunda və birinci salonunda aparılmış arxeoloji tədqiqat işlərinin I mərhələsində 6 arxeoloji təbəqə qeydə alınmışdır. I təbəqələrdə Tunc və Eneolit dövrlərinə aid maddi mədəniyyət qalıqları, III təbəqədə Orta Paleolit dövrünə (Mustye dövrü) aid daş məmulatı və fauna qalıqları, V-VI təbəqələrdə qədim, orta və son Aşel mədəniyyətinə aid zəngin maddi mədəniyyət qalıqları tapılmışdır. II və IV təbəqədə maddi mədəniyyət nümunələri qeydə alınmadığından, bu təbəqə lal təbəqə adlanır, II mərhələdə (1974-1988) 4mədəni təbəqə (VII, VIII, IX və X təbəqələr) qeydə alınmışdır. Təəssüf ki, Ermənistan Respublikasının Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonları işğalı

zamanı abidənin yerləşmiş olduğu Füzuli rayonu 23 avqust 1993-cü ildə işğal olunmuşdur. İşğal olunmuş ərazilərdə yaradılan qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası” tərəfindən 1999-cu ildən Azıx mağarasında qazıntılara başlanılmışdır. 2002-2015-ci illərdə qondarma rejimin “Mədəniyyət Nazirliyi” nin dəstəyi ilə Ermənistan Elmlər Akademiyasının (Geologiya sahəsində), İrəvan İnsan İnstitutunun, İngiltərə Təbiət Tarixi Muzeyi (paleontologiya sahəsində), London Arxeologiya İnstitutu, Oxford Universiteti İncəsənət Tarixi və Arxeologiya Tədqiqat Laboratoriyası, İspaniya Təbiət Elmləri Milli Muzeyinin (paleobiologiya sahəsində) arasında uzun müddətli əməkdaşlıq razılaşması çərçivəsində “Arsax Dövlət Universiteti” nin iştirakı ilə İspaniya Təbiət Elmləri Milli Muzeyinin əməkdaşı Yolando Fernandez-Jalvo və Ermənistan Elmlər Akademiyasının Molekulyar Biologiya İnstitutunun əməkdaşı Levon Yepikopyanın rəhbərliyi ilə Azərbaycan Respublikasının icazəsi olmadan “beynəlxalq ekspedisiya” tərəfindən qeyri-qanuni tədqiqat işləri aparılmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, aparılan işlərin maliyləşdirilməsi və təbliğində Ermənistan, İngiltərə, İrlandiya və İspaniya iştirak etmişdir.

Bu zamana qədər mağarada 4 əlavə giriş olduğu müəyyənləşdirilmişdir və onlardan ikisində (“Azıx 2” və “Azıx 5”) poleoantoloji, paleoantropoloji və arxeoloji nümunələr aşkar olunmuşdur. Azərbaycan alimləri tərəfindən öyrənilmiş əsas giriş Azıx 1 kimi təqdim olunur və buradada qazıntılar aparılmışdır.

Mağara (“Azıx 1”) yalnız Orta Pleystosen-Holosen insan məskəni kimi təqdim olunur və onundoxuz geoarxeoloji təbəqədən ibarət iki ardıcıl hissədən (üst və alt) təşkil olunduğu göstərilir. Bildiyimiz kimi Azıx Erkən Pleyosen-Holosen abidəsidir. Onlar alt daha qədim hissəni qeyri – arxeoloji təbəqələr (VII-IX təbəqələr) kimi təqdim etsələrdə, yuxarıda qeyd etdiyim kimi, buradan 1974- 1986-cı illərdə Quruçay mədəniyyətinə aid olunan artefaktlar aşkar olunmuşdur. Beləliklə onların tədqiqatlarında Azıxın Homo erectus məskəni olduğu inkar olunur.

Üst arxeoloji hissə (I-V təbəqələr) 100-293 min il əvvələ aid olunmuşdur və V təbəqədən aşkar olunmuş insan qalığının (Azıx adamı) əvvəl müəyyən olunmuş tarixi (350-400 min il) doğru hesab olunur.

2002-2009-cu illərdə Azıx mağarasında (“Azıx 1”)387 artefakt aşkar olunmuşdur. Onların böyük hissəsi (315 ədədi) 2003-2009-cu illərdə, 40 m² ərazidə, üst təbəqədən (II Vahid), 68 fraqment 2002-2005-ci illərdə, 20 m² ərazidə aparılan qazıntılardan, V təbəqədən əldə olunmuşdur. Materialların öyrənilməsində Məntiqi Analitik Sistemdən (MAS) və Anqlo-Sakson və Fransız məktəbləri tərəfindən yaradılmış aspektlərdən istifadə olunmuşdur.

2002-2006-cı illərdə burada aparılan qazıntılar zamanı IV təbəqədə ayı sümükləri aşkar olunmuşdur, sanki ayı yuvası olmuşdur. II təbəqədən böyük ocaq aşkar olunmuşdur.

“Azıx 2”-nin topoqrafiyası, hündürlüyü və gemorfologiyası “Azıx 1”ə bənzər olduğu, lakin dərinliyinin az olduğu qeyd olunur.

2007-ci ildə “Azıx 2” I təbəqəsində, qəbirdə invertarsız müasir insan qalıqları aşkar olunmuşdur. AMS radiokarbon yaşına görə 1265±23 il əvvələ aid olunur.

“Azıx 5” girişi 500m² zala açılır. Elektik müqavimət tomoqrafiyası ilə onun təxminən 10 metr çöküntülərinin olduğu müəyyən olunmuş və “Azıx 1” (Azıx mağarası nəzərdə tutulur) kimi olacağı düşünülür. Burada qoyulmuş şulfun (2x1 eni, 3-4 m dərinliyi) üst təbəqəsində müasir insan qalıqları (dişlər və kranial fraqment) aşkar olunmuşdur ki, radiokarbon ilə, 2300 il əvvələ aid olunur.

Beləliklə, onlar Azıxda yalnız iki formanın H. heidelbergensis və Neandertalların olduğu qənaətinə gəlmişdirlər.

Y. Fernando-Yalovo 2002-2006-cı illərə dair hesabatda, Qafqazın insan təkamülü və paleontologiyasına aspektin öyrənilməsindəki vacib xidmətlərinə və qətiyyətinə görə M. Hüseynova təşəkkür edir və 1988-ildən Dağlıq-Qarabağ konfliktinin başlanmasından sonra qazıntıların dayandırıldığı qeyd olunur və xüsusi vurğulanır ki, 1994-cü ildə, 72 yaşında

dünyasını dəyişən M. Hüseynov bir daha Azıxa qayıda bilməmişdir. Amma hesabatda konfliktlə bağlı məsələlərə toxunulmur.

Beləliklə, Ermənistan hökumətinin və tərəfdaşlarının təşkil etdiyi qazıntılar qeyri-qanunidir. Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlar beynalxaq hüquq tərəfidən tanınan Azərbaycan Respublikasının ərazisidir. Azərbaycan ərazisində qazıntılar yalnız Azərbaycan dövlətinin müvafiq qurumunun icazəsi ilə aparıla bilər. İştirakçı ölkələri və alimləri beynalxaq hüquqa ziddi olan bu fəaliyyətlərinə son qoymağa çağırıram. İnanıram ki, tezliklə bütün işğal olunmuş torpaqlarımız azad olunacaq!

THE ILLEGAL “INTERNATIONAL” ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS CARRIED-OUT IN THE AZIKH CAVE

Summary

Since 1999, illegal archaeological investigations have been done in the Azikh Cave, one of the Paleolithic shelters located in the Karabakh region of the Republic of Azerbaijan (under occupation by the Armenian invaders). Since 2001, archaeologists, scientists and researchers from England, Spain and Ireland had participated in the archaeological excavations. We demand on the stop of these non legal archaeological excavations in our native lands.

**SCIENTIFIC, HISTORICAL, RELIGIOUS AND
CULTURAL CIVILIZATIONS**

<i>Abbasov E.A.</i> AZƏRBAYCANIN İLK SAKİNLƏRİ	269
<i>Abbasova M.T.</i> MÜASİR AZƏRBAYCAN İNCƏSƏNƏTİNİN FORMALAŞMASINDA BAKI İNCƏSƏNƏT MƏRKƏZİNİN ROLU	271
<i>Abbasova Ü.V.</i> SİVİLİZASİYALARIN DİALOQU VƏ AZƏRBAYCAN FAKTORU	272
<i>Abdulla B.N.</i> RUSİYADA MULTİKULTURALİZM VƏ ONUN TARİXİ İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ ..	273
<i>Abdullayev R.R.</i> QOBUSTAN: AZƏRBAYCAN MULTİKULTURALİZMİNİN BEŞİYİ KİMİ.....	276
<i>Abdullayeva N.D.</i> TARİXİ ŞUMER MƏDƏNİYYƏTİNƏ DAYANAN KİTAB VƏ KİTABXANA İŞİ..	277
<i>Əbdürrəhimova Ş.R.</i> I DÜNYA MÜHARİBƏSİNDƏN SONRA FRANSA-TÜRKİYƏ MÜNASİBƏTLƏRİNDƏ ERMƏNİ FAKTORU	279
<i>Ağayev P.E.</i> ORTA-ŞƏRQ TARİXİNDƏ İRAN-SƏUDİYYƏ PROBLEMATİKASI.....	281
<i>Aghayeva N.A.</i> IMPACT OF OTTOMAN CIVILIZATION TO THE WORLD	282
<i>Əhmədov A.P.</i> GƏNCLƏR SİYASƏTİ VƏ İNTELLEKTUAL MİQRASIYA	283
<i>Əhmədov Ə.S.</i> TEATR SƏNƏTİNDƏ AKTYOR VƏ TAMAŞAÇI AMİLİ	286
<i>Əhmədova A.A.</i> QƏDİM GƏNCƏNİN ABİDƏLƏRİ.....	287
<i>Əhmədova S.Ə.</i> XIX ƏSRİN SONLARINDA VƏ XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ AZƏRBAYCANDA YAŞAYAN QEYRİ-MÜSƏLMANLARIN DİNİ VƏ MƏDƏNİ İNKİŞAFI.....	288
<i>Ahmet Hojam.</i> A LINGUISTIC ANALYSIS ON A 20 TH CENTURY CHINESE ALMANAC IN OTTOMAN TURKIC	290
<i>Ələkbərova A.N.</i> NİZAMİ GƏNCƏVİNİN ELM VƏ BİLİK HAQQINDA DÜŞÜNCƏLƏRİ.....	292

<i>Lasha Chkhartishvili.</i> THEATRE IN THE GLOBALISED WORLD.....	368
<i>Makaridze Elene.</i> INTEGRATION PROGRAM “BIG BROTHER, BIG SISTER” IMPLEMENTATION INFLUENCE ON INTEGRATION AND PSYCHOLOGICAL CONDITION OF IDP YOUTH.....	370
<i>Məmmədov E.M.</i> NAXÇIVANIN TARİXİNİN ÖYRƏNİLMƏSİNDƏ ŞƏRUR BÖLGƏSİNİN ENEOLİT DÖVRÜ ABİDƏLƏRİNİN ROLU	371
<i>Məmmədov Y.V.</i> AZIX MAĞARASINDA APARILAN “BEYNƏLXALQ” QEYRİ-QANUNİ ARXEOLÖJİ QAZINTILAR.....	372
<i>Məmmədova N.H.</i> MƏSUD ƏLİOĞLU YARADICILIĞINDA ŞƏRQ VƏ QƏRB MƏDƏNİYYƏTİ	374
<i>Məmmədova R.İ.</i> FAZİL MİQDAD: FİQH ELMİNİN GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏSİ KİMİ	376
<i>Məmmədzadə İ.</i> KƏRBƏLAYİ QARA NOVBƏRİNİN ƏDƏBİ İRSİ BARƏDƏ	378
<i>Yasmina M.</i> SCENE: THE REFLECTION OF SPACE AND TIME IN THEATRICAL AREA.....	379
<i>Mikailova Semra.</i> TEACHING THE SUBJECT OF AZERBAIJANI MULTICULTURALISM AT THE LEADING UNIVERSITIES OF THE WORLD AS A KEY ASPECT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE WORLD AND AZERBAIJANI YOUTH	380
<i>Mirzəbəyova R.K.</i> SİVİLİZASİYALARASI DİALOQ VƏ ELM.....	382
<i>Mohamed Ziaudin Khalel İbrahim.</i> “NİZAMİYYA” MADRASAHS DURING SELJUCS TIME.....	384
<i>Mirmusaly M.R.</i> ACADEMIC PROBLEMS OF RESEARCH OF URBAN CIVILIZATION’S FEATURES BASED ON CARPET SAMPLES	385
<i>Cavid Mövsümlü, Ülkər Mövsümlü.</i> TÜRK DÜNYASININ İNTEQRASIYA PROSESİNDƏ AZƏRBAYCAN GƏNCLİYİNİN ROLU	386
<i>Mürsəlov N.R.</i> MƏDƏNİ SİVİLİZASİYALAR: HÜSEYN CAVİDİN ƏDƏBİ-FƏLSƏFİ İRSİNDƏ ŞƏRQ VƏ QƏRB DƏYƏRLƏRİ	387
<i>Mustafayeva N.</i> BABA BƏY ŞAKİRİN MÜXƏMMƏSLƏRİ.....	389
<i>Muxtarova T.D.</i> DETEKTİV JANR: DÜNYƏVİ ƏDƏBİYYATIN YENİ İNKİŞAF MƏRHƏLƏSİ KİMİ.....	391
<i>Nəcəfova A.G.</i> ANNA AXMATOVANIN ŞƏRQ ƏDƏBİYYATINDAN ETDİYİ TƏRCÜMƏLƏR.....	393
<i>Nəcəfzadə Ə.B.</i> NİZAMİNİN TÜRKÜYÜ MƏSƏLƏSİ: GÜLÇİN BABAYEVANIN “NİZAMİ GƏNCƏVİ İRAN ƏDƏBİYYATŞÜNASLIĞINDA” MONOQRAFİYASINDA	395
<i>Ergashov S.S., Ohundedayeva N.S.</i> PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND INNOVATIVE ACTIVITIES.....	396
<i>Orucova A.Ə.</i> NİZAMİ GƏNCƏVİNİN DÜNYƏVİ MƏHƏBBƏT LİRİKASI	398
<i>Orucova A.</i> NİZAMİ GƏNCƏVİ İRSİNİN DÜNYA ƏDƏBİYYATINA TƏSİRİ	400
<i>Gafarzadə L.R.</i> THE ETHNOLINGUISTIC IDENTITY OF AZERBAIJANI SAFAVID EMPIRE: MYTHS AND REALITY (based on materials of anglophone historiography)	401